

Områdesnämnden för humanvetenskap

Karin Helander
Vicerektor

Justitiedepartementet
Regeringskansliet

Handläggare:
Karolina Alveryd

Yttrande över remiss: Mediegrundlagskommitténs betänkande Ändrade mediegrundlagar (SOU 2016:58)

Områdesnämnden för humanvetenskap har ombetts att till Justitiedepartementet inkomma med synpunkter på remiss *Mediegrundlagskommitténs betänkande Ändrade mediegrundlagar (SOU 2016:58)*. Förslaget har remitterats till Humanistiska fakulteten och Juridiska fakulteten. Synpunkter har inkommit från Humanistiska fakulteten och Juridiska fakulteten och redovisas i bifogade bilagor, som utgör områdesnämndens svar.

Karin Helander

Karolina Alveryd

Henric Hertzman
Fakultetskanslichef

Områdesnämnden för humanvetenskap

Yttrande över betänkandet *Ändrade mediegrundlagar* (SOU 2016:58)

Stockholms universitet har anmodats yttra sig över rubricerat betänkande. Humanistiska fakultetsnämnden, som har uppdragits att avge förslag till yttrande, har, efter hörande av Institutionen för mediestudier, följande att anföra över Mediegrundlagskommitténs betänkande om ändringar yttrandefrihetsgrundlagarna, tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) samt i tillämpningslagen.

III. Språk och struktur i TF och YGL

Yttrandefrihetsgrundlagarna är detaljerade och till del svårtillgängliga. Detaljnivån är ofrånkomlig eftersom Sverige inte bara allmänt vill säkerställa yttrandefriheten på grundlagsnivå utan även just i detalj ange begränsningar och vilka ingripanden samhället får respektive inte får göra. Att avlasta TF/YGL detaljer och lägga dessa i vanlig lag måste göras med yttersta varsamhet så att ingen av grundbultarna i regleringen rubbas.

Mediegrundlagskommittén vill flytta ett antal bestämmelser av mer formell karaktär till tillämpningslagen bland annat vad gäller utgivningsbevis. Vi har inget att invända mot denna nedflyttning. Däremot borde kommittén ha övervägt om inte vissa detaljbestämmelser som saknar funktion och i praktiken inte spelar någon roll kunnat tas bort helt och hållet, t.ex. vad gäller kravet på att lämna och hålla en utgivningsplan för en skrift uppdaterad.

Humanistiska fakultetsnämnden välkomnar också att kommittén föreslår att bestämmelserna får rubriker och att vissa idag tunga och lite kvistiga paragrafer delas upp på flera samt införandet av punktuppställningar i vissa bestämmelser. Det kan i det fortsatta lagstiftningsarbetet övervägas om inte ytterligare en rubriknivå kan införas i den så kallade brottskatalogen för att tydligare markera vilka brott som riktas mot enskilda respektive mot samhället.

Det är också positivt att kommittén ändrar vissa begrepp för att göra lagen tydligare och klä bestämmelserna i en modernare språkdräkt. Det har inom detta remissförfarande inte varit möjligt att närläsa varje ändring för att pröva om de innebär en ändring eller förskjutning även i sak. Faran med att det som man tror och anser endast är en språklig ändring åskådliggörs även efter en mer ytlig läsning. Vi vill här rikta uppmärksamhet på bestämmelsen i TF vad gäller konfiskation av skrifter som fällts i ett tryckfrihetsmål. Kommitténs ändringsförslag i 7 kap. 26 § innebär att dagens stadgande om att endast plåtar och annan utrustning som använts

Humanistiska fakultetsnämnden

för framställning av den konfiskerade skriften får förstöras tas bort. Denna specifikation över vilket material som får förstöras bör för att undvika att bestämmelsen får större verkan än avsett kvarstå i bestämmelsen.

Kommittén förordar att där det i TF/YGL anges att rättigheterna tillkommer *svenska medborgare* ersätts med *var och en*. Därmed skapas enhetlighet med regeringsformens rättighetsstadganden. Förändringen är positiv genom att ange att utgångspunkten och huvudregeln är att rättigheterna tillkommer just *var och en* oavsett medborgarskap. Samtidigt öppnar kommittén för att icke svenska medborgares rättigheter ska kunna begränsas genom vanlig lag. Det kan sägas utgöra den logiska motsatsen till dagens regel att det genom lag är möjligt att ge utlänningar samma rättigheter som svenska medborgare.

Den föreslagna begränsningen i YGL 12 kap. 3 § och TF 14 kap. 5 § motiveras inte närmare eftersom den i realiteten inte ändrar något i sak. Men om lagstiftaren skulle använda denna öppning i TF/YGL för att begränsa utländska medborgares tillgång till allmänna handlingar skulle det komma i konflikt med TF 2 kap. 18 § om rätten för den som begär ut en allmän handling att vara anonym. En begränsning av utländska medborgares rätt att få del av handlingar skulle därmed i praktiken innebära att myndigheterna måste ställa frågor och kräva att den som begär ut en handling styrker att han eller hon är svensk medborgare och därmed hävs anonymitetsrätten.

Enligt vår uppfattning kan och bör denna inskränkning av rättigheterna pareras genom att det i TF/YGL görs ett tillägg som undantar bestämmelserna i TF 2 kap. från begränsningsmöjligheten. Det enskilda intresset eller samhällsintresset som kan finnas för att utländska medborgare inte ska få del av vissa handlingar kan med fog anses bära gälla även svenska medborgare. Kravet på motiverad sekretess för att skydda skyddsvärda uppgifter tillgodoses av sekretessbestämmelserna i OSL.

IV. En översyn av databasregeln

Vi delar kommittén slutsats att det automatiska skyddet för databaser inte bör utvidgas. Det finns som kommittén säger (s. 274) verksamheter som drivs professionellt vad gäller opinionsbildning och nyheter enbart via webbpubliceringar och som i sig får anses ha samma skyddsvärde som etablerade medier som driver sin verksamhet både i tryck och på webben. Problemet är att tydligt avgränsa denna krets. Möjligheten att med frivilligt utgivningsbevis få skydd av TF/YGL är tillräckligt för att tillgodose möjligheten att få TF/YGL skydd. Det sagda visar den betydelse som möjligheten har att få utgivningsbevis för en webbplats (databas).

Läsarkommentarer en viktig del av samhällsdebatten och den fria åsiktsbildningen. Denna interaktivitet på nätet utgör en fortsättning och utveckling av tidningarnas traditionella insändarsidor. Det är därför viktigt att lagstiftningen samtidigt som ensamansvaret upprätthålls inte hindrar eller försvårar läsarnas möjligheter att kommentera händelser och värderingar. En sådan försvärande omständighet är att det råder viss osäkerhet om YGL:s

Stockholms
universitet

skydd bortfaller för hela verksamheten om läsarkommentarer som inte godkänts av utgivaren publiceras i anslutning till t.ex. en nyhetsartikel. Det klargörande som kommittén föreslår (s. 323) bör därför genomföras.

13 Preskriptionsregler och ansvar för databaser

Yttranden som sprids i böcker, dagstidningar, radio- och tv samt tekniska upptagningar preskriberas efter sex eller tolv månader räknat från offentliggörandet. Grundtanken är att ett yttrande ska bedömas av sin samtid enligt de bestämmelser och regler som gällde vid offentliggörandet. Samhället ska inte kunna ingripa i efterhand när t.ex. samhällssituationen förändrats eller ändring i gällande rätt införts. En annan tanke med de relativt korta preskriptionstiderna är att det är den som fattat beslutet om publiceringen som ska hålla straffrättsligt ansvarig.

Men när det gäller webbpubliceringar (databaser) inträder preskription först sex månader efter att ett yttrande tagits bort. Det innebär att publiceringar som en utgivare fattat beslut om för kanske 10 – 15 år sedan blir dagens utgivare ansvarig för, fenomenet har döpts till "arvssynd" i tidningskretsar. Med tanke på att medieföretagen idag har webbpubliceringar som sin huvudkanal handlar det i många fall om 100 000-tals publiceringar per år.

Kommittén skisserar på två alternativa lösningar på det som inte bara utgör ett problem för utgivarna utan framför allt för yttrandefriheten och tilliten till lagstiftningen. Det alternativ kommitténs majoritet fastnat för är att en utgivare endast ska kunna hållas straffrättsligt ansvarig för yttranden som publicerats de senaste tolv månaderna. För äldre yttranden ska straffansvaret falla om utgivaren plockar bort yttrandet efter att han eller hon uppmärksammats på det. Däremot ska det även i fortsättningen vara möjligt för enskilda om de anser sig utsatta för förtal att väcka enskilt åtal och kräva skadestånd av den som driver verksamheten.

Kommitténs förslag får ses som ett steg framåt. Men det är inte tillräckligt. Som kommittén beskriver (s. 372 och bilaga 5) är erfarenheterna från andra länder goda när det gäller att låta preskriptionstiden börjar löpa från offentliggörandet även för webbpubliceringar. Införandet av en preskriptionstid räknat från publiceringen skulle ge en enhetlighet vad gäller ansvaret för alla medier som faller in under yttrandefrihetsregleringen och tillgodose intresset att ett yttrande ska bedömas av sin samtid. Införandet av en så kallad "single publication rule" skulle visserligen begränsa staten och enskildas möjlighet att hålla en utgivare ansvarig för äldre publiceringar vid t.ex. hets mot folkgrupp respektive förtal. Vad gäller det allmännas möjligheter är det inte önskvärt att äldre publiceringar ska kunna bedömas i enlighet med vad som sagts ovan och när det gäller enskildas rätt att få sin sak prövad vid förtal kvarstår möjligheten att få upprättelse genom att skadestånd kan krävas i upp till tio år från publiceringen.

14 Personlig integritet och grundlagsskydd

Frågan om skyddet för den personliga integriteten har med rätta uppmärksamhets mer intensivt under senare år. Förslag om åtgärder har kommit tätt och fallit i god politisk jord och i vissa fall har de lett till införandet av regler i såväl vanlig lag som i yttrandefrihetsgrundlagarna.

Ett av kommitténs uttryckliga uppdrag enligt regeringens direktiv var att lägga ett förslag för att begränsa tillgången till känsliga personuppgifter i databaser via internet. Det som stått i fokus för debatten är uppgifter om enskilda i brottmål och exemplet Lexbase.

Kommittén föreslår att det ska införas en undantagsbestämmelse i TF/YGL. Den skulle innebära att grundlagarna inte utgör något hinder för att det i vanlig lag införs begränsningar för tillgången till uppgiftsamlingar (läs databaser) där det är möjligt att söka efter uppgifter om enskilda eller på annat sätt göra sammanställningar om enskilda. Enligt kommittén bör alla samlingar av sådana uppgifter kunna omfattas av undantaget om det är möjligt att söka i samlingen och den görs allmänt tillgänglig. Med denna definition skulle även de traditionella mediernas webbplatser och arkivdatabaser där det även förekommer uppgifter om namngivna enskilda som t.ex. varit misstänkta eller tilltalade i brottmål komma ifråga.

För att undvika en sådan långtgående användning av undantagsbestämmelsen förklarar kommittén att vid en bedömning av om undantaget ska tillämpas ska det göras en prövning i varje enskilt fall. Hänsyn ska tas till om det i det enskilda fallet finns "särskilda risker" för att otillbörliga intrång kan ske och enligt kommitténs uppfattning ska mediegranskningar "normalt" anses falla utanför.

Faran med att införa ytterligare undantag i TF/YGL är att lagarna steg för steg urlakas sin styrka när tillämpningsområdet begränsas. Det har av kommitténs ordförande liknats vid att göra "hål" i lagarna. Oavsett hur väl kommittén argumenterar för sina intentioner att undantaget inte ska tolkas för vitt öppnar undantagsbestämmelsen genom att vara väldigt vid och svävande i sin avgränsning för framtida lagstiftare att göra sin tolkning. Ska en undantagsbestämmelse införas måste den vara betydligt mer distinkt och precis än i kommitténs förslag.

V. Internationellt rättsligt samarbete

Sverige har en tradition som fristad för oppositionella i exil. Det tar sig idag inte minst uttryck i de fristadsprojekt som drivs på flera orter i landet. De som kommit hit i exil har i huvudsak omfattats av rättigheterna i TF/YGL i samma utsträckning som svenska medborgare. Det har också tagit sig uttryck i att uppgiftslämnare till utländska korrespondenter verksamma här haft samma anonymitetsskydd som de som lämnar uppgifter till svenska journalister. Även skrifter tryckta i Sverige men i huvudsak avsedda för spridning i utlandet har omfattats av skyddet.

TF/YGL:s utformning har inneburit att propåer från andra länder att bistå med rättsliga åtgärder t.ex. beslag eller förhör i de fall brotten faller in under TF/YGL avvisats. För att rättsligt bistånd överhuvudtaget ska kunna beviljas måste det gälla en gärning som är straffbelagd både i Sverige och i det land som framställer begäran.

Såväl Yttrandefrihetsberedningen som Yttrandefrihetskommittén har utrett möjligheterna att med gällande yttrandefrihetsgrundlag öppna för att i begränsad omfattning bistånd andra länder. Utredningarna har inte lett till ändringar. Däremot har förslag om att i viss mån begränsa skyddet för utländska korrespondenters verksamhet genomförts.

Enligt kommittén har den hittills gällande ordningen inneburit att ”den nuvarande svenska positionen i fråga om internationellt rättsligt bistånd kan inte anses vara i fas med utvecklingen inom EU” eftersom samarbetet på det straffrättsliga området fördjupats inom unionen.

För att göra något åt det som kommittén uppenbarligen ser som ett problem föreslår den införandet av en delegationsbestämmelse. Kommittén formulerar förslaget som att ”I fråga om internationellt rättsligt bistånd gäller vad som föreskrivs i lag”. Därmed skapas ytterligare ett ”hål” i lagstiftningen. För att begränsa det bistånd som ska kunna lämnas vill kommittén att det i samma bestämmelse införs en skrivning om att ”sådant bistånd får inte lämnas i strid med svenska allmänna rättsprinciper på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området”.

Det kan låta betryggande och skulle om det tillämpas fullt ut innebära att rättsläget blir i stort sett oförändrat. Men kommittén undantar i sin motivtext det särskilda rättegångsförfarandet med JK som exklusiv åklagare och juryprövning i tryck- och yttrandefrihetsmål. Det inger också betänkligheter att kommittén inte anser att de preskriptionstider som gäller inom TF/YGL ska kunna utgöra ett hinder för att lämna bistånd. Det innebär i sin tur att kravet på dubbel straffbarhet överges eftersom ett yttrande i t.ex. en skrift som är preskriberad här i Sverige ändå kan leda till att Sverige tillmötesgår en begäran om rättsligt bistånd.

Kommitténs förslag i denna del bör inte genomföras. Det får anses väga tyngre att Sverige även i framtiden framstår som en fristad för personer som berövats sin yttrandefrihet i sina hemländer. Även om möjligheten att lämna rättsligt bistånd är begränsat finns trots allt ett visst utrymme. Kommittén ger själv ett exempel på s. 709 när det gäller åtgärder mot meddelare. Att i TF/YGL öppna för lagstiftaren att i vanlig lag reglera när rättsligt bistånd ska kunna lämnas är även med kommittén begränsning direkt olämplig och undergräver tilltron till hela det yttrandefrihetsrättsliga systemet och Sveriges anseende som en nation som vårdar ett 250-årigt arv av tryck- och yttrandefrihet.

Stockholms
universitet

Beslut att avge detta yttrande har fattats av Humanistiska fakultetens dekanus professor Bengt Novén efter föredragning av fakultetskanslichef Henric Hertzman.

A handwritten signature in cursive script, reading 'Bengt Novén'.

Bengt Novén

A handwritten signature in cursive script, reading 'Henric Hertzman'.

Henric Hertzman

Karolina Alveryd
Utredare
Juridiska fakultetskansliet

Områdesnämnden för humanvetenskap

Remiss: Ändrade mediegrundlagar (SOU 2016:58)

Sammanfattning: Juridiska fakultetsnämnden avstyrker dels av kommittén föreslagna preskriptionsregler avseende ansvar för vissa publiceringar i databaser, dels förslaget att införa vissa delegationsbestämmelser avseende möjligheten att lämna internationellt rättsligt bistånd, i vilka hänseenden frågorna bör övervägas ytterligare i linje med vad som utvecklas nedan. I övrigt tillstyrker fakultetsnämnden förslaget, dock med nedan givna allmänna synpunkter.

Allmänna synpunkter

Den språkliga framställningen

Den språkliga framställningen gör regleringen i TF och YGL svårgenomtränglig. Detta är bl.a. ett resultat av att grundlagsskyddet är avhängigt av vilken av tillgängliga tekniker som i de individuella fallen används i mediehanteringen vilket har lett till ett flertal ändringar som föranletts av den tekniska utvecklingen. Fakultetsnämnden vill understryka att det ytterst är en demokratifråga att det ska vara möjligt för medborgarna att utan orimliga insatser förstå innebörden även av de regler som beslutats genom grundlagarna. Därför är det värdefullt att kommittén har fått i uppdrag att göra en språklig och strukturell översyn av TF och YGL. Fakultetsnämnden anser att kommittén härvidlag gjort ett gott arbete med resultatet att förslagen till TF och YGL är betydligt lättare att förstå än nu gällande författningstexter.

Uppgiftssamling, TF 1 kap. 13 § samt YGL 1 kap. 20 §

Fakultetsnämnden tillstyrker förslagen till undantag vilket innebär att lagstiftaren ges möjlighet att i lag förbjuda offentliggörande av särskilt integritetskänsliga uppgifter som ingår i en uppgiftssamling som är sökbar.

Fakultetsnämnden välkomnar att det nu lämnas förslag som syftar till att skydda den enskildes integritet när det gäller uppgifter om exempelvis etniskt ursprung, politiska åsikter, hälsa m.m. gentemot näringsidkare vars kommersiella affärsidé är att tillhandahålla uppgifter av känslig natur i form av sökbara tjänster på nätet. Fakultetsnämnden delar utredarnas uppfattning att verksamhet av dylikt slag får sägas ligga långt från kärnan av det område som grundlagarna är tänkta att omfatta.

Juridiska fakultetsnämnden

I likhet med Mediegrundlagskommittén finner även fakultetsnämnden att grundlagsskydd inte ska kunna erhållas för databaser genom köp av utgivningsbevis när syftet med söktjänsten är att lämna ut integritetskänsliga uppgifter i kommersiella, odemokratiska, skandaliserande eller andra syften som inte bör omfattas av tryck- och yttrandefrihetsrättsligt grundlagsskydd. Spridandet av integritetskänsliga och för enskilda personer direkt kränkande uppgifter ska inte möjliggöras som en handelsvara med stöd av grundlagsskydd. Ett avskräckande exempel är databasen Lexbase. Denna typ av söktjänster får sägas missbruka syftet med de grundläggande demokratiska värden som ligger bakom den grundlagsskyddade yttrandefriheten.

Databasregeln

I avsnitt 10.2.4. redovisas att det finns ett uppdelat ansvar för innehåll som finns både i form av tryckt bok och som "print on demand", e-bok eller ljudbok. I dessa fall ansvarar författaren för innehållet i den tryckta boken enligt 8 kap. 5 § TF medan en av t.ex. bokförlaget utsedd utgivare enligt 6 kap. 1 § första stycket YGL svarar för innehållet i boken när den distribueras som "print on demand", i form av e-bok eller ljudbok. Av betänkandet framgår att detta ses som ett problem i bokbranschen. Kommittén har i avsnitt 10.2.4. lämnat ett förslag till tillägg till den nuvarande s.k. bilageregeln i 1 kap. 7 § andra stycket TF. Förslaget innebär att bilageregeln görs tillämplig även när en tryckt bok tillhandhålls i form av "print on demand", e-bok eller ljudbok i en databas som omfattas av YGL. På det sättet hålls ansvaret samlat hos författaren enligt huvudregeln i 8 kap. 5 § TF, vilket måste anses vara en förbättring. Därför tillstyrker fakultetsnämnden förslaget. Se dock nedan under "Preskription mm".

För övrigt förefaller det välbetänkt att genom den föreslagna bestämmelsen i 1 kap. 4 § andra stycket andra meningen YGL klargöra att grundlagsskydd under alla förhållanden gäller för sådana delar av databasen där det framstår som klart att informationen härrör från den som driver verksamheten.

Fakultetsnämnden delar också kommitténs uppfattning i avsnitt 11.2.3. att det inte finns några sakliga skäl för att grundlagsskyddet för externt material skulle vara olika för databaser med och utan utgivningsbevis och tillstyrker att saken klargörs i lagen.

Neutrala tobaksförpackningar

I avsnitt 16.2.2. lämnar kommittén ett förslag till lagtext för det fall lagstiftaren vill införa en bestämmelse om neutrala tobaksförpackningar. Utredarna konstaterar att en grundlagsbestämmelse som möjliggör neutrala tobaksförpackningar kan hamna i konflikt med de tryck- och yttrandefrihetsrättsliga principerna om etableringsfrihet och förbud mot hindrande åtgärder. Kommittén har delade åsikter i sakfrågan och ett flertal ledamöter känner sig även tveksamma till beredningsformen. Utredarna har i nuläget valt att inte lägga fram något lagförslag utan redogör endast för hur en bestämmelse i TF skulle kunna utformas.

Fakultetsnämnden gör bedömningen att det möjligen ur ett strikt folkhälsoperspektiv kan vara positivt att införa neutrala tobaksförpackningar. Mot bakgrund av att det handlar om en mycket ingripande åtgärd bör lagstiftaren emellertid överväga att följa upp utvecklingen av tobaksanvändningen i jämförbara länder där lagstiftaren beslutat att införa bestämmelser om neutrala tobaksförpackningar. Lagstiftaren kan även överväga att invänta och utvärdera vilka effekter andra åtgärder får som redan har införts eller utreds,

exempelvis större hälsovarningar, nya märkningsregler och ett exponeringsförbud, innan lagstiftaren tar slutlig ställning till om det ska införas en grundlagsbestämmelse som möjliggör att i lag införa regler om neutrala tobaksförpackningar.

Fakultetsnämnden delar alltså kommitténs bedömning att ett krav på neutrala tobaksförpackningar kan komma att hamna i konflikt med såväl de tryck- och yttrandefrihetsrättsliga principerna som principerna för etableringsfrihet och förbud mot hindrande åtgärder.

Om ett krav på neutrala tobaksförpackningar likväl skulle komma att införas är det angeläget att lagstiftaren respekterar den grundläggande systematiken i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, däribland principen om exklusivitet. Ett eventuellt krav på neutrala tobaksförpackningar skulle därmed förutsätta att grundlagarna ändras. Eljest skulle på ett olyckligt sätt öppnas för möjligheten att grundlagsskyddet även i andra fall skulle inskränkas. En sådan möjlighet skulle inte bara äventyra förutsebarheten, utan även vara principiellt tvivelaktig. Till denna invändning kommer att de föreslagna reglerna kan hamna i konflikt med de immaterialrättsliga anspråk som innehavare av kännetecken har med avseende på sina kännetecken.

Sändning av program, YGL 3 kap. 2 §

Fakultetsnämnden tillstyrker förslaget som innebär att det i lag får ställas samma krav på att beställ-tv i tråd ska tillgängliggöras för personer med funktionsnedsättning som ställs på traditionell tv. Det är viktigt att denna utvidgning görs mot bakgrund av att allt fler väljer att titta på beställ-tv medan det traditionella tv-tittandet minskar.

Juridiska fakultetsnämnden avstyrker följande förslag, vilka bör övervägas på nytt:

1) Vissa regler om preskriptionsregler avseende ansvar för publiceringar i databaser
Kommitténs förslag innebär att en uppgift, som en utgivare börjat tillhandahålla i en databas tidigare än ett år innan talan väcks ska anses börja tillhandahållas på nytt om utgivaren inte väljer att ta bort uppgiften senast två veckor efter det att Justitiekanslern eller en målsägande har underrättat utgivaren om att uppgiften kan utgöra yttrandefrihetsbrott. Den föreslagna regeln avhjälper inte den begränsning av ensamansvaret som följer av Högsta domstolens avgörande i NJA 2013 s. 945. Det är knappast godtagbart att ålägga någon ett straff- eller skadeståndsansvar för en gärning som denne inte begått, än mindre om den drabbade ofta får antas sakna praktiska möjligheter att förhindra publiceringen.

Förslaget observerar inte heller den konflikt som i dag råder mellan tillämpningen av yttrandefrihetslagstiftningen och Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna ("Europakonventionen"). Av det s.k. Times-målet, Europadomstolens dom i mål 3002 och 23676/03, Times Newspapers Limited (nr 1 och 2) mot Förenade Kungariket, den 10 mars 2009, följer att det i allmänhet får anses oförenligt med kraven enligt Europakonventionens artikel 10 att tillåta rättsliga angrepp mot en publicering sedan det förflutit en ansevärd tid "[...] a significant lapse of time", punkt 48 i domen. Den föreslagna regeln undantar den som driver databasen, oavsett om det är fråga om en fysisk eller juridisk person, trots att Europadomstolens uttalanden i Timesmålet tog sikte på ett massmedieföretag. Den regel som kommitténs majoritet förordar skulle inte lösa den angivna konflikten ens i

förhållande till utgivaren, som är den person som bestämmelsen tar sikte på. Det kan också noteras att den föreslagna bestämmelsen inte är förenlig med Europakonventionens förbud mot självangivelse. Denna frågeställning berörs inte heller i någon del av kommitténs betänkande.

För övrigt ger förslaget upphov till en rad nya frågeställningar av stor såväl praktisk som principiell betydelse. Ett exempel är frågan hur publiceringsögonblicket ska bestämmas. Förslagets lydelse kan ge vid handen att en utgivare som inte böjer sig för ett krav på radering anses publicera uppgiften på nytt. Detta betraktas i så fall som en självständig och förnyad spridning efter utgången av den korta fristen. Skulle talan föras även mot medieföretaget, betyder det att olika publiceringsögonblick kan uppstå - det ursprungliga och det förnyade. Vägande invändningar kan resas mot ett synsätt som innebär att publiceringsögonblicket i båda fallen skulle anses inträffa vid det senare tillfället.

Fakultetsnämnden vill slutligen påpeka att bestämmelsen riskerar att i praktiken öppna för otillbörlig påverkan på yttrandefriheten. Det kan tänkas att utgivare efter påpekande från målsägande väljer att t.ex. av ekonomiska skäl ta bort gamla uppgifter i stor utsträckning. Att på sådant sätt riskera filtrering av uppgifter, som medborgarna annars skulle kunna ta del av, framstår som opåkallat och strider mot de mål som tryck- och yttrandefriheten vill uppnå.

2) *Delegationsbestämmelser m.m. avseende möjligheten att lämna internationellt rättsligt bistånd*

Den föreslagna förändringen avseende bestämmelser om internationellt rättsligt bistånd har sin grund i att det har inkommit fler framställningar om sådant bistånd än tidigare. Kommittén föreslår att internationellt rättsligt bistånd inte får lämnas i strid med "allmänna rättsprinciper på tryck- och yttrandefrihetens område". Det är dock oklart vad kommittén avser med detta uttryck. Kommittén menar måhända att det inte är förenligt med allmänna rättsprinciper på tryck- och yttrandefrihetens område att lämna internationellt rättsligt bistånd när en stat vid upprepade tillfällen vänder sig till Sverige med begäran om rättsligt bistånd för ingripanden mot yttranden som är kritiska mot den begärande statens ledare och politik. Det måste ifrågasättas att en stats förfrågan om rättsligt bistånd ska behöva upprepas för att den enskilde ska få åtnjuta svenskt grundlagsskydd. Vad som anses vara allmänna rättsprinciper på tryck- och yttrandefrihetens område kan snabbt komma att förändras.

Den i bestämmelsen inbyggda otydligheten ökar också tolkningsutrymmet och därmed risken för godtycke och bristande förutsebarhet. Sådant följer av att bestämmelserna om när internationellt bistånd får lämnas förs ut ur grundlagen genom en *delegationsbestämmelse*. Det kan påpekas att den begärande staten i o f sig förutsätts ha en rättsordning som är förenlig med Europakonventionen, men om dess rättsordning inte behöver innefatta juryprövning så ska detta inte utgöra hinder mot att lämna internationellt rättsligt bistånd. Men det måste det anses som en försämring av skyddet för tryck- och yttrandefriheten om kravet på juryprövning ersätts med en sådan bestämmelse.

Fakultetsnämnden vänder sig också mot att det ska vara möjligt att acceptera längre preskriptionstider än vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen när internationellt rättsligt bistånd lämnas. Kommittén menar dock att tiden inte påtagligt får överstiga de preskriptionstider som gäller enligt svensk

grundlag. Det är likväl oklart när en tid ska anses "påtagligt" överstiga de preskriptionstider som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Det tolkningsutrymme som kommitténs förslag innebär, öppnar för godtycke, något som i sin tur bidrar till oförutsebarhet och rättsosäkerhet för den enskilde.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus, professor Jonas Ebbesson. Yttrandet har beretts av professor Jan Rosén. Föredragande har varit utredare Karolina Alveryd. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Jonas Ebbesson

Karolina Alveryd